

Flodperlemuslingen i Varde Å

Jan Porsgaard

- 1 Fra "VSF-Nyt" Nr. 3 **2008**
- 2 Fra "Sportsfiskeren" **1930**
- 3 Fra et foredrag af Ove Kann **1999**
- 4 Fra "VANDMILJØ OG NATUR" **2015**
- 5 Fra "UNDERSØGELSE AF FOREKOMSTEN AF FLODPERLEMUSLING (MARGARITIFERA MARGARITIFERA) I VARDE Å VED BRUG AF eDNA"
Liselotte Wesley Andersen & Peter Wiberg-Larsen – **2017**
- 6 Fra Kortlægning af flodperlemusling i Varde Å-systemet ved brug af eDNA – en eftersøgning af nålen i høstakken **2023**
- 7 Fra Grønt Råd, Varde Kommune **2017**
- 8 Dykkere i Varde Å **2024**

1

2008

Fra Varde Sportsfiskerforenings foreningsblad september 2008:

Flodperlemuslingen i Varde Å.

VSF-NYT nr. 3 | September 2008.

I Varde Å findes en sjældenhed, nemlig flodperlemuslingen. Flodperlemuslingen er fredet i Danmark. Den må ikke samles ind eller slås ihjel.

I Danmark findes flodperlemuslingen kun i Varde Å Systemet, ja – måske findes den her, som det eneste sted i hele Nordeuropa!

Ribe Amt udpegede i Regionplanen et område nedstrøms Karlsgårdeværket, som kunne indeholde Flodperlemuslingen. Strækningen blev (og er stadig) betegnet som "Naturvidenskabeligt interesseområde".

Der findes forskellige ferskvandsmuslinger, som kan forveksles med den ægte flodperlemusling, og der har af og til været rejst tvivl om, hvorvidt flodperlemuslingen stadig lever i Varde Å. Der kan ofte findes gamle tomme skaller af flodperlemuslingen i skrænterne langs Varde Å. Disse stammer fra udretningen og opgravningen af Varde Å fra Karlsgårdeværket til Varde by i 1929.

Om der findes levende flodperlemuslinger her i 2008 er jeg dog ikke i tvivl om. Det, der kan være tvivl om, er, om disse muslinger fortsat kan reproducere sig selv.

Skov- og Naturstyrelsen skriver på deres hjemmeside, at man ikke har konstateret levende flodperlemuslinger i Varde Å siden 1974. Dette er dog ikke korrekt! Min søn, Jakob, fangede i oktober 2000 en bækørred ved udløbet af Skonager Lilleå, og jeg fangede, på en Mepps 4, en flodperlemusling! Perlemuslingen har sandsynligvis siddet i bunden, og min spinner har tilfældigvis strejft skallen. Det har fået muslingen til at lukke sig sammen med det resultat, at jeg havde "bid". Som det fremgår, så tog jeg mig tid til at fotografere vore fangster. Bækørreden kom med hjem og blev spist til middag, men flodperlemuslingen blev naturligvis kastet ud i åen igen, og sidder forhåbentlig den dag i dag i bunden, der lige overfor Skonager Lilleå's udløb i Varde Å.

I 1986 var biolog Frank Jensen fra Naturhistorisk Museum i Århus i Varde. Her mødtes han med "Snelle" Svend Erling Hovedskou. Snelle kunne huske, hvordan man ved udretningen og uddybningen af åen i 1929 kunne finde og fange flodperlemuslinger. Snelle har fortalt, at man måske kunne finde en musling med perle i for hver 100 man brækkede op! Snelle og Frank tog op til "Mastesvinget", hvor Snelle med et hjemmelavet

fangstapparat fangede et par flodperlemuslinger. Jeg ringede for et par år siden til Frank Jensen, for at få historien bekræftet, hvilket Frank gjorde.

Snelle (Svend Erling Hovedskou). Foto: Orla Bertram-Nielsen.

Snelle blev interviewet omkring 1985 af Orla Bertram-Nielsen. Varde Sportsfiskerforening har fået kopier af dette interview fra Orla. Ligeledes blev Snelle interviewet af Niels Schmidt i forbindelse med, at vi lavede videoen: "Varde Å 1990". I begge interview fortæller Snelle bl.a. om flodperlemuslingen. Ifølge Snelle var det en cigarhandler i Storegade, der fandt ud af, at man kunne finde perler i muslingerne, og det satte gang i en gevaldig jagt på perler. Det antages, at der blev solgt perler for mange tusinde kroner omkring 1930'erne.

Åen blev i 1929 uddybet og mange sving blev taget væk. Dette blev foretaget med en slags båd med et bånd af skovle.

Da skovle-maskinen kom ned omkring Vagtborg, fortæller Snelle bl.a. at ham, der boede på Vagtborg (der hvor hængebroen var) samlede i trillebørfulde af muslinger, som han kørte hjem. Han fandt så mange perler, at han kunne købe en slåmaskine for dem.

Resultatet af det voldsomme fiskeri efter flodperlemuslingen blev en totalfredning i februar 1931.

Da man genskabte de 4 sving lige øst for Varde by langs golfbanen i år 1999, undersøgte man, om der måske skulle være flodperlemuslinger, inden man satte gravmaskinen i gang, men man fandt ingen flodperlemuslinger her. (Se dog nederst i artiklen).

Fra bogen: "Varde – en gammel vestjysk købstad" Varde Museum 1992.

"Varde-perler. I Danmark kendes den ægte flodperlemusling – Margaritana margaritifera – alene fra Varde å, hvor den menes at have overlevet den seneste istid. Her trivedes muslingen i al ubemærkethed frem til omkr. 1930, da man i forbindelse med åløbets regulering for alvor blev opmærksom på fænomenet. Et sandt rovfiskeri begyndte, og mange perler blev fundet. Endnu berettes om et pragteksempplar, en perle så stor som en hasselnød, kuglerund og med hvid glans. I 1938 solgtes den for 1000 kr. Trods alle efterstræbelser lever perlemuslingen endnu i åen, og den er forlængst fredet".

Fra TV Midt-Vest om flodperlemuslingen:

"Ved Varde By's 550 års købstads jubilæum fik Hendes Majestæt Dronning Margrethe d. 2. overrakt et smykke udformet som en muslingeskal. I skallen sidder 2 perler fra flodperlemuslingerne i Varde Å. Smykket var udformet som en broche, men dronningen har fået smykket omdannet til en halskæde. Ud af en af Danmarks naturs skatte, er der blevet skabt et smukt naturalistisk smykke".

2

1930

Her følger en beretning skrevet af Postmester P. Christensen og Magister C. V. Otterstrøm fra **"Sportsfiskeren" årgang 1930.**

Postmester P. Christensen var bestyrelsesmedlem i Varde Sportsfiskerforening fra foreningens start i 1926. Han blev formand for foreningen i 1931 og sad som sådan til 1935.

Perlefiskeri

Finsk Turistforening nævner blandt Landets Tilløkkelser for Sportsfiskere Perlefiskeriet i Fjernkarelens Elve. Vi har derfor ment, det kunde være af Interesse at høre lidt om de berømte Vardeperler, og paa vor Opfordring har Hr. Postmester Christensen, Varde elskværdigst sendt os følgende i al deres Nøgternhed klare og fantastiske Oplysninger – Varde synes i Aaret 1929 at have været et sandt Klondyke.

Varde, December 1929.

Perlen forekommer i en Musling ca. 12 cm lang, 6 cm bred og 4 cm tyk.

Udvendig er Muslingskallerne stærk mørkebrune, jordfarvede, indvendig blaagraa, perlemorsagtige, med en noget mat Glans. Muslingen er nemlig den Ferskvandsperlemusling (*Unio margaritifera*), der efter Brehm er ret almindelig i Norges og Sveriges Bjergelva, men de skal ikke forekomme i Danmark. Jeg er dog ude af Stand til at bestemme Arten.

Der har tidligere været fundet Perler i Muslingerne i Varde Aa, men Kundskaben herom var dog ved at gaa i Glemmebogen. Den stærke Tilgang af Sportsfiskere det sidste Par Aar, førte til Fangst af en Del Muslinger og Fund af enkelte Perler. Rygtet herom bredte sig og gav Anledning til, at mange af de Muslinger, der hæftede sig til Fiskernes Agn blev undersøgt, og af og til bragte Perler for Dagen. Interessen for Perlerne bredte sig saaledes ret hurtigt. Selv om en Devon-Bait, der kom nær til Bunden, kunde give Fangst, var det jo navnlig de Lakse- og Ørredfiskere, der fiskede med Drivsnøre og Orm, der fik Muslingebid og kunde hale Muslinger op i saa stort Tal, at der blev Chance for at finde en Perle. Da det viste sig, at gode Perler betaltes med ca. 100 Kr. pr. Stk., fik Perlefiskeriet hurtigt mange Udøvere.

Der blev dog tit aabnet mange Hundrede Muslinger, uden at der fandtes en eneste Perle. Perlen ligger som bekendt mellem Kappen og Skallen. Muslingerne sidder fast i Bunden med Skallerne aabne og lukker sig om alt, som berører dem. De, der særlig lagde sig efter Muslingefiskeriet, fandt snart paa at anvende mere formaalstjenlige Apparater end en Fiskesnøre. Almindeligvis bandtes nogle Jernstykker af passende Tyngde, Gardinkroge o. l. i Snørestykker af forskellig Længde. Disse Snørestykker bandtes saa til en Snor saa lang, at den naaede over Aaen. Ved at kaste et saadant eller lignende Apparat tværs over Aaen og lade det drive tilbunds, kunde man faa mange Muslinger op ad Gangen. Senere brugtes ogsaa en Rive-lignende Indretning, som kastedes ud i Aaen, og med hvilken man kunde rive Muslingerne løs fra Bunden og trække dem op. Mange Steder dannede Muslingerne et tæt Lag over hele Bunden. Naar Muslingefiskerne først fik Hul paa dette Lag, kunde de med deres »River« rive dem op i hele Kager. Det er navnlig i indeværende Aar -1929 – at Muslingefangsten er blevet forceret. Grunden hertil er for en Del Aareguleringen, der er udført over en Strækning af ca. 7 km. nord for Varde, fra Karlsgaardeværket til Varde By.

Hvor Reguleringsarbejdet har fulgt Aaen, er denne uddybet, og Bundlaget med Muslingerne kastet op paa tørt Land. Hvor Aaløbet er skaaret i nyt Leje, saa store Bugter er skaaret ud af Løbet, sank Vandstanden i disse Bugter ret betydeligt. Og her blev Bunden navnlig skrabet med de førnævnte Apparater – Riverne. – Hvor Gravemaskinen gik gennem Løbet, samlede Arbejderne ved Maskinen Muslinger i Mængde, men den største Mængde blev jo nok begravet i den opkastede Mudder, der ligger som Banker langs Aabredden. Der er i Aaret 1929 samlet flere Tons Muslinger op af Varde Aa. Der er fundet Perler i Tusindvis. Værdien af dette Fund er vanskelig at ansætte, men 10.000 Kr. er sikkert ikke for højt. Enkelte Guldsmede skal saaledes have solgt Perler for 3-4000 Kr.; desuden er en Del Perler af Finderne solgt udenbys og udenlands.

Det er hovedsagelig Arbejdere, Tjenestefolk samt yngre Mennesker fra By og Omegn, der har drevet dette Fiskeri. Der maa i Reglen aabnes flere Hundrede Muslinger for hver Perle, der findes. Fiskeriet gav Anledning til alvorlige Klager fra Lodsejerne, idet hensynsløse Perlefiskere kastede Muslingskaller i Mængde i Engen, saa Slaamaskinernes Knive blev ødelagte, ligesom ogsaa Græsset blev stærkt nedtrampet.

Sportsfiskerforeningen for Varde og Omegn forbød derfor sidst paa Sommeren sine Medlemmer at tage Del i dette Fiskeri.

I den regulerede Aadel saa vel som i de afskaarne Bugter af Aaen maa Muslingerne betragtes som omtrent udryddede. Men trods den haarde Fremfærd imod dem, vil der dog alligevel være blevet nogle tilbage. Hvor Gravemaskinen arbejdede faldt der stadig nogle af de opgravede Muslinger fra Maskinens Transport-baad ned i Aaen, og hvor Muslingefiskerne arbejdede, kunde de trods al Ihærdighed dog ikke rense Aaen fuldstændig for Muslinger. Den tilbageblevne Bestand vil antagelig være tilstrækkelig til at forsyne Aaen med Muslinger igen, selv om det vil vare mange Aar, inden Bestanden bliver saa stor, som før Ødelæggelsen. – Den store Mængde af Æg og Yngel, som den tidligere Muslingebestand afgav, har antagelig været af Værdi som Føde for Smaafisk og Fiskeyngel. Hvilken Betydning det f. Eks. vil have for Lakseynglen, at denne Føde ikke længere er til Stede, ved jeg ikke, men Spørgsmaalet herom melder sig ganske naturligt. I de afskaarne Aadele, hvor der er fanget mange Muslinger, har deres Udryddelse næppe noget at sige. Muslingerne, der forekommer paa fast Bund – stenet Bund, Ahlbund, men ikke paa Sandbund og Dyndbund – og hvor Strømmen er stærk, vil sikkert ikke kunne trives i de afskaarne Aadele, hvor der kun er ringe eller ingen Strøm. Foruden i Varde siges der, at der i Kolding Aa og ialt Fald i Kolding Sø ogsaa skal forekomme en Perlemusling.

De fundne Perler er i Størrelse som fra store Ærter og ned til smaa Frø. I Farven kan de være en Del forskellige. De fleste er dog efter min Opfattelse lidt mere graalige end Perler i Almindelighed. Farven er i Reglen graablaa Perlemor, men kan være rødlig og gullig, undertiden ogsaa mørk, omtrent sort. »Spillet« kan være mere eller mindre stærkt i de forskellige Perler. Formen er rundagtig, men den mindste Del af Perlerne er af rund, fejlfri Form. De er hyppigst uregelmæssige i Form; den ene Side kan f. Eks. være nogenlunde regelmæssig rundagtig og smuk, medens den anden Side er fuldstændig deform og uden Glans. Nogle kan være helt »vanskabte« og værdiløse. Disse deformede Perler kaldes »Barok-Perler« og er af ringe Værdi. Det er de runde, fejlfrie Perler med god Glans, der er i Pris. Af Størrelse som en lille Ært blev de i Begyndelsen betalt med 60-70 Kr., senere kun med 30-40 Kr.

Perlemuslingen forekommer i Varde ogsaa vest for Byen og ned mod Havet. Hvorvidt Tidevandsbevægelsen begrænser dens Udbredelse (Brakvandet) ved jeg ikke. Ej heller ved jeg, om den forekommer nord for Nørholm, hvor der findes et Sluseanlæg, som den ialt Fald ikke kan passere nu. Hvorledes den i sin Tid er udplantet i Aaen og hvornaar, vides ikke. Hvorvidt Muslingen er spiselig, ved jeg ikke, mig bekendt spises den ikke her.

Ja, hermed tror jeg nok, jeg har faaet sagt alt, hvad jeg ved om Sagen. Jeg har de meddelte Oplysninger om modtagne Beretninger fra Udøvere af Fangsten; personlig har jeg ikke givet mig af med den og ej heller fundet Perler, selv om jeg synes, det kunde være fornøjeligt nok at have en »selv-funden« Perle fra Varde Aa i sin Slipsnaal.

Foranførte, som jo viser sig ret langstrakt, er skrevet som Concept og uden nogen Tilfilning, men jeg haaber, at De kan bruge det, som det er. Det vilde have glædet mig, om jeg kunde have givet Dem mere bestemte og grundige Oplysninger om Sagen. Men Perlemuslingen i Varde Aa har – mig bekendt – endnu ikke fundet sin Forsker. Den er dog en saa sjælden Forekomst i vore Vande, at man maa haabe, det sker.

Det siges – jeg ved ikke med hvor megen Værd, at en Musling er ca. 20 Aar om at danne en Perle paa en lille Ærts Størrelse. Jeg skal ogsaa bemærke, at drevne Muslingefiskere paastaar at kunne se uden paa Muslingen, om der er Perler i den. De Muslinger, i hvilke Perlerne forekommer, skal hyppig have knudrede og deformede Skaller. Muslinger med jævne og glatte Skaller skal aldrig indeholde Perler. Jeg gi'r disse Oplysninger ud for det samme, som jeg har dem til.

P. Chr.

I »Ferskvandsfiskeribladet's Januarnummer har Magister C. V. Otterstrøm skrevet en Artikel om Perlemuslingerne, hvoraf vi laaner følgende:

Af Muslinger har vi i vore ferske Vande dels de smaa Ærtemuslinger (Pisidium, flere Arter), den noget større Bønnemusling (Sphaerium corneum) og den endnu lidt større Vandremusling (Dreissensia polymorpha), dels de store Muslinger, Dammulingerne (Anodonta, flere Arter), Malermuslingerne (Unio, flere Arter) og Flodperlemuslingen (Margaritana margaritifera).

Kun i Flodperlemuslingen kan der findes Perler af nævneværdig Værdi, medens de Perler, som af og til findes i Malermuslinger, er meget lidt værd. Flodperlemuslingen er hos os kun kendt fra Varde Aa, og dens Forekomst der blev først omtalt for en halv Snes Aar siden. Apoteker Teilmann-Friis havde nok forud fundet den der, men havde holdt Fundet hemmeligt for at bevare Muslingen mod Efterstræbelser, men i 1916 fandt nuværende Professor, Dr. C. M. Steenberg Flodperlemuslingen i Varde Aa og beskrev Forekomsten i »Videnskabelige Meddelelser fra Dansk naturhistorisk Forening«, Bd. 68 (1917).

I Udlandet drives der nogle Steder rationelt Perlefiskeri. Flodperlemuslingen kræver rent, koldt, hurtigtstrømmende og kalkfattigt Vand og findes derfor navnlig i Bjergbække. I Mellemeuropa blev i sin Tid Perlefiskeriet inddraget som Regale (Kronrettighed) – paa lignende Maade som Østersfiskeriet hos os – og de paagældende Bækstrækninger forpagtes ud. Fiskeriet foregaar da paa den Maade, at en Mand samler Muslingerne, aabner dem forsigtigt paa Sprække med et »Perlejern« og sætter dem tilbage i Bækken, hvis der ikke er Perler i dem eller kun smaa Perler, som skal vokse videre. De Muslinger, som indeholder større Perler, aabnes helt ved, at Lukkemusklen skæres over.

Perlerne bestaar af samme Stof, som danner Muslingskallen, Kalk og Perlemor. Hvad der giver Anledning til Perledannelsen, er endnu ikke helt klart, men der er vistnok altid et eller andet Fremmedlegeme i Midten af Perlen, men dette er formodentlig ofte af mikroskopisk Størrelse. Man har forsøgt at forøge Perleproduktionen ved at bringe Fremmedlegemer ind i Muslingen, mellem Skallen og Kappen; mærkeligt nok bliver imidlertid Resultatet ikke godt, altfor uregelmæssigt. Det er de kuglerunde eller regelmæssigt ovale, der har størst Værdi, og bedst er de hvide eller hel sorte Perler. De fleste Perler er rødbrune eller mørktgrønne; gullige og graa-lige Perler findes ogsaa. Uregelmæssige Perler er hyppige, og jævnlig er de sammenvoksede med Muslingskallen.

Langt den overvejende Del af de ægte Perler stammer fra den i de varme Have levende Perlemusling (Avicula margaritifera), og det er i det hele taget ikke noget stort Udbytte, der kommer af Flodperlemusling-Fiskeriet; men det øver paa visse Mennesker en lignende Tiltrækning som Lotterispil.

I Nummer 11 i Fjor bragte vi en indsendt Artikel om Perlefiskeri paa Koldingegnen. Vi har forelagt den for Professor C. M. Steenberg og har tillige spurgt ham om hans Mening om en Meddelelse i Dagspressen om, at Perlemuslingen næsten skulde være uddyddet ved Reguleringen af Varde Aa i Aar, og at der skulde være taget Perler for c. 10,000 Kr. ved den Lejlighed. Professor Steenberg har elskværdigt meddelt os følgende om Sagen:

»Det er sikkert udelukket, at Flodperlemuslingen kan findes i Kolding Slotssø; jeg har flere Gange faaet leveret »Flodperlemuslinger« derfra; det var – saa vidt jeg husker – Unio crassus. Lokaliteten egner sig slet ikke for FL -Det er sikkert Unio (crassus), der findes i Kjærmølle Aa, jeg har ganske vist ikke undersøgt denne Aa, men den lidt sydligere Taps Aa, om hvilken det forlød, at den husede talrige ægte Flodperlemuslinger. Jeg var med Ejeren – Mølleren – paa alle Lokaliteterne; det var overalt Unio crassus.

At der ved Reguleringen af Varde Aa er gaaet mange Margaritana til Grunde, er jo sikkert nok, men helt at udrydde den er vanskeligt. Det er absolut ganske overdrevet, at der skulde være taget Perler for 10,000 Kr. i Varde Aa. Jeg tror – ligesom De tror – at der er mindst et 0 for meget angivet. Jeg selv tog – da jeg opdagede den dér – 20 Stk., og ikke en eneste havde Perler i sig.

Jeg saa flere Perler fra Taps Aa (altsaa tagne i Unio Skaller), de var smaa, rødlige og uden videre værdi; Guldsmedene køber dem for en Bagatel.

I Margaritana kan der jo godt en Gang imellem findes gode Perler til en Værdi af et halvt Hundrede Kroner eller mere«.

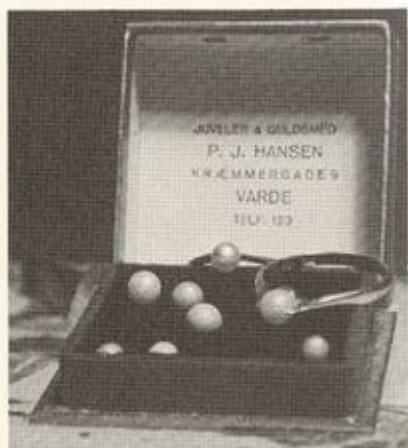
Foreløbig kender vi altsaa kun Flodperlemuslingen fra Varde Aa, men udelukket er det selvfølgelig ikke, at den kunde vise sig at leve i andre af Vestjyllands kalkfattige Aaløb; derimod er det meget lidt sansynligt, at den findes i Østjyllands eller Øernes kalkrigere Vandløb, og i Søer har den afgjort ikke hjemme.

C. V. Otterstrøm

Varde, den 15. Januar 1930.

I Anledning af en Bemærkning i »Ferskvandsfiskeribladet« hvori det af Professor C. M. Steenberg er draget stærkt i Tvivl, at der skulde være fundet Perler i Muslingerne fra Varde Aa for ca. 10,000 Kr., kan vi efter nærmere Oplysninger, indhentede hos en Del af de Forhandlere, der har købt Perler af de lokale Perlefiskere meddele, at Udbyttet af Fiskeriet efter disse Oplysninger udgør mindst 15,000 Kr. En enkelt Opkøber – endda en af dem, der har foretaget Opkøb i forholdsvis mindre Omfang, for hans Vedkommende for kun ca. 3,000 Kr. – meddeler, at han til en enkelt Perlefisker har udbetalt over 900 Kr. Sandsynligt ligger den virkelige Værdi af Fangsten væsentligt over 15,000 Kr. idet der er solgt Perler til Opkøbere i andre Byer end Varde – ogsaa til Udlandet. Enkelte smukke Perler har opnaaet en Pris af 250 Kr. Der aabnes hyppigt flere hundrede Muslinger, inden der findes en Perle.

P. Christensen, Postmester.

Vardeperler. (Varde Lokalhistoriske Arkiv).

1999

1999 – Foredrag af Ove Kann:

Ved et foredrag om "Naturgenopretningen Varde Å" fortalte Ove Kann (tidligere ansat i Ribe Amt og tovholder på "De 4 nye sving" af Varde Å ved golfbanen), at han i forsøget på at afdække udbredelsen af flodperlemuslingen i 1999 fik en dykker til at føle sig frem og kaste muslinger op på bredden. Der fandtes da ikke flodperlemusling fra omfartsvejen til næsten ned til det gamle sommerland, men næsten nede ved sommerlandet fandt man da nogle flodperlemuslinger! Så – ja – der findes måske stadig voksne flodperlemuslinger – næsten nede ved Varde By!

4

2015

VANDMILJØ OG NATUR 2015

NOVANA. Tilstand og udvikling – faglig sammenfatning
Denne rapport indeholder resultater fra 2015 af det nationale program for overvågning af vandmiljø og natur (NOVANA) i Danmark.

9.2.3 Fisk og muslinger

Pigsmerling har ikke vist væsentlige ændringer i forekomst eller udbredelsesområde, og bestandene vurderes derfor at være stabile og levedygtige. *Stalling* synes at have uændret udbredelse, men en tilbagegang i antallet af forekomster. Andre undersøgelser viser markante tilbagegange, formodentlig fra prædation af skarv. Der er al mulig grund til at holde øje med arten og ikke mindst prædation fra skarv. *Stav- og majsild* er for første gang målrettet overvåget i en række potentielle gydevandløb med udløb i Vadehavet. Ingen af dem blev fundet. I forhold til arternes nuværende europæiske yngleområder, samt deres ret specielle miljøkrav vurderes det ret usandsynligt, at arterne yngler i danske vandløb. **Flodperlemusling er ikke genfundet på sit eneste kendte levested i Varde Å, men eDNA-analyser viser dog, at flodperlemuslingen stadig forekommer på en begrænset strækning af Varde Å.**

5

2017

Flere tegn på flodperlemuslinger i Varde Å

Der findes stadig en dansk bestand af flodperlemuslinger på to strækninger i Varde Å, viser ny analyse af eDNA i vand- og bundprøver fra åen.

Flodperlemusling (*Margaritifera margaritifera*) udstillet på Varde Museum. Foto: Jan Porsgaard

Den sjældne flodperlemusling lever ifølge forskere stadig i Varde Å. Muslingen, der blev fredet i 1931 efter heftigt perlefiskeri, er blevet opdaget ved DNA-analyser af vand og sediment fra åen.

UNDERSØGELSE AF FOREKOMSTEN AF FLODPERLEMUSLING (*MARGARITIFERA MARGARITIFERA*) I VARDE Å VED BRUG AF eDNA

Liselotte Wesley Andersen & Peter Wiberg-Larsen

Institut for Bioscience

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi Nr. 224, 2017

I rapporten påvises at flodperlemuslingen stadig forekommer på sine historiske levesteder i Varde Å.

Gennem analyser af såkaldt eDNA – environmental DNA – påviste forskerne således muslingernes DNA opstrøms for Vagtborghus og ved Varde Sommerland. Der er ikke tale om mange år "gammelt" DNA, fordi udskilt DNA nedbrydes inden for højst en måned.

Formålet med projektet var overordnet at afprøve eDNA-baserede metoder til artsovervågning. Derudover ønskede forskerne at undersøge, om flodperlemuslingen stadig forekom i Varde Å, der er Danmarks eneste naturligt kendte forekomst af muslingerne.

eDNA-analyser af vand- og sedimentprøver fra åen viste ifølge forskerne klart, at muslingerne findes i Varde Å, og antagelig kun på to delstrækninger. Men analyserne kunne dog ikke fastslå den præcise udbredelse af bestanden, bestandens størrelse, aldersfordelingen, eller om muslingerne formerer sig.

En tilfældig fangst af en 102 mm lang flodperlemusling i Varde Å i efteråret 2000 kunne dog tyde på, at der kan forekomme formeringsdygtige muslinger i åen.

Erfaringer fra Sverige viser, at et individ af denne størrelse ville være 50-60 år i midt-svenske vandløb, hvor temperaturforholdene ligner dem i Varde Å, ligesom udenlandske undersøgelser viser, at muslingerne er formeringsdygtige indtil en alder af 90-100 år.

Den anvendte eDNA-analyse kunne som nævnt kun påvise forekomsten af flodperlemuslingen. Vil man vide, om bestanden er levedygtig på længere sigt, skal der ifølge forskerne foretages mere traditionelle undersøgelser. Her skal muslingerne tælles inden for et udsnit af vandløbsbunden, længdefordelingen af en delmængde bestemmes, ligesom man kan bestemme enkelte individers alder og vækst ved at tælle årringene i skallerne. Det har ikke været muligt at identificere muslingen ved de traditionelle undersøgelser man har gennemført indenfor de senere år.

Læs hele rapporten

[UNDERSØGELSE AF FOREKOMSTEN AF FLODPERLEMUSLING \(MARGARITIFERA MARGARITIFERA\) I VARDE Å VED BRUG AF eDNA. 2017](#)

[Liselotte Wesley Andersen & Peter Wiberg-Larsen](#)

6

2023

Nyeste rapport fastslår, at der sandsynligvis findes flodperlemuslinger i både Ansager Å, Holme Å og i Varde Å.

Kortlægning af flodperlemusling i Varde Å-systemet ved brug af eDNA – en eftersøgning af nålen i høstakken

RAPPORT L.NR. 7818-2023

Forfatter(e)

Jes J. Rasmussen, NIVA Danmark

Christoffer Wyrwik, NIVA Danmark
Mathias Sørensen, NIVA Danmark
Michael Deacon, Miljøstyrelsen
Flemming Sørensen, Varde Kommune
Jan Pedersen, Varde Kommune
Steen W. Knudsen, NIVA Danmark

Konklusion

Undersøgelsen påviste eDNA fra flodperlemusling fra de to lokaliteter i Varde Å, hvor der tidligere har været påvist eDNA fra flodperlemuslinger. Desuden påviste undersøgelsen eDNA fra flodperlemusling på lokaliteter i Holme Å samt i udløbet af Ansager Å. Der er således tale om forekomster af flodperlemusling i Holme Å og Ansager Å, hvor arten har været opfattet som forsvundet. Det skal dog nævnes, at mængden af detekteret DNA var utrolig sparsom og formentlig udelukkende kunne dokumenteres gennem anvendelsen af ddPCR-teknik. Dette indikerer også, at der formentlig er tale om ganske få levende individer på de undersøgte lokaliteter.

[Læs hele rapporten HER](#)

[Kortlægning af flodperlemusling i Varde Å-systemet ved brug af eDNA – en eftersøgning af nålen i høstakken](#)

7

2017

31. maj 2017.

Referat fra "Grønt Råd møde" Varde Kommune:

Rapport om flodperlemusling v./ Klaus Bertram Fries:

Der er indsamlet prøver 3 steder i Varde Å. Forekomsten af flodperlemusling bestemmes ud fra DNA prøver. Som forberedelse er der taget prøver i vandløb hvor man ved muslingen findes og i vandløb hvor man er sikker på at den ikke findes. Dette for at sikre præcise prøver fra Varde Å.

Resultaterne var positive for 2 af de 3 steder i Varde Å (negativ ved Sig). Man mener, at der er en ok forekomst i Varde Å, men man ved ikke om muslingerne er sterile eller ej.

En af motivationerne for at gå videre med Holme Å projektet er også at skabe flere levesteder for flodperlemuslingen.

8

2024

På foranledning af Varde Kommune har forskere fra München, Tyskland ledt efter flodperlemuslingen i Varde Å ved bl.a. at dykke i Varde Å. Resultatet blev dog negativt.
